

Чернігівська центральна районна бібліотека

Чернігівська районна ЦБС

150

**Симфонія слів та кольорів
Михайла Коцюбинського**

Методичні матеріали

Чернігів – 2014

Чернігівська центральна районна бібліотека

Чернігівська районна ЦБС

**Симфонія слів та кольорів
Михайла Коцюбинського**

Методичні матеріали

Чернігів – 2014

ББК 78.3 Симфонія слів та кольорів Михайла
В 67 Коцюбинського: методичні матеріали / Чер-
нігівська район. ЦБС, Чернігівська централь-
на район. б-ка ; [уклад. М. В. Городня]. – Че-
рнігів, 2014. – 40 с. : фот.

Видання містить методично-
бібліографічні матеріали, присвячені творчо-
сті відомого письменника, класика українсь-
кої літератури М.М. Коцюбинського.

Адресовано працівникам бібліотечних
закладів.

Відповідальна за випуск	В.А.Пирковська, директор ЦБС
Укладач	М.В.Городня, провідний методист ЦБС
Комп'ютерний набір	М.В.Городня
Технічний редактор	І.В. Розумій, провідний бібліограф ЦРБ

м. Чернігів
вул.. Шевченка, 183
тел. 95 20 52
chernigiv.cbs@ukr.net
2014 р.

*Знамениті земляки
є нашими духовними орієн-
тирами,
нашою духовною опорою
і гордістю перед усім світом.*

Г. Сковорода

**Коцюбинський
Михайло Михайлович**
(1864 – 1913)

Біографічна довідка

Михайло Михайлович Коцюбинський – один із найвидатніших українських прозаїків кінця XIX – початку XX століття.

Повернути людям красу життя, щоб «справедливість глянула у вічі», щоб всім світили осяйні ідеали, навіть тоді, коли сонце гасне і ховається за хмари, посіяти їм у душу «золотий засів» добра і гуманності, братерської дружби, напоїти «зцілюючим напоєм» прагнення до краси, «засмалити» душу ненавистю до зла, – ось основне у творчості видатного митця («Intermezzo»). Він турбувався про людину, аби вона не «німувала духом», не погрузала серед «дрібних турбот» і «грубих втіх», уміла читати «книгу краси». Адже «поезія жити не може на смітнику, а без неї життя – злочин» («Сон»).

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 17 вересня 1864 р. на мальовничій околиці стародавнього міста Вінниці в родині дрібного службовця. Під впливом матері та народних пісень у хлопчика рано розвинувся інтерес до літературної творчості.

*Батьки Михайла Коцюбинського:
Михайло Матвійович та Гликерія
Максимівна*

Дитинство майбутнього письменника до семи років минало у Вінниці, теплому і дружньому сімейному оточенні. Батько його, людина добра, чесна і працьовита, але запальна і нестримна, не міг терпіти утисків і несправедливостей від начальства, тому доводилось часто змінювати місце роботи і проживання. Разом з ним переїздила по селах, містах і містечках Поділля і родина. Малий Ми-

хайло навчався вдома і лише восени 1875 р. пішов до школи, одразу до третього класу. Навесні 1876 р. вступає до другого класу Шаргородського духовного училища. Саме у цей період виявилися його надзвичайні літературні здібності.

Навчання в духовній семінарії давало непогані знання в гуманітарній сфері. Як згадують сучасники, в юнацькі роки захопленнями М. Коцюбинського було не тільки читання художніх творів, але й малювання.

Після закінчення духовного училища (1880) Михайло продовжував займатися самоосвітою, читанням філософської та художньої літератури, подорожував разом з батьками селами Вінниччини.

Прагнучи продовжувати освіту, він 1881 р. вступив до Кам'янець-Подільської семінарії. Проте продовжити навчання через матеріальні нестатки у родині не зміг. У 1883 р. родина Коцюбинських повертається до свого помешкання у Вінницю. Батько, тяжко переживаючи безробіття, покидає сім'ю та їде до Тростянца, де помирає 1886 року.

Дев'ятнадцятилітній Михайло стає годувальником і главою родини, моральною опорою для сліпої матері, підтримкою для братів і сестер. Він заробляє на прожиття, даючи приватні уроки в заможних родинях. Крім репетиторства та самоосвіти, Михайло робить перші кроки на літературній ниві. Впродовж 1884 – 1886 рр. написано перші оповідання «Андрій Соловейко, або Вчення світ, невчення тьма» (1884), «21-го грудня на Введеніє» (1885) і «Дядько і тітка» (1886). За життя ці твори так і не були надруковані, а побачили світ лише через десять років після смерті письменника.

1890 року Коцюбинський їде до Львова, знайомиться з західноукраїнськими діячами, зокрема з І. Франком, домовляється про співпрацю у місцевих журналах і газетах («Дзвінок», «Зоря», «Правда», «Буковина»), надсилає туди свої вірші, оповідання, науково-популярні статті, нариси, переклади.

У 1891 р. Коцюбинський склав іспит на народного вчителя у Вінницькому реальному училищі і поїхав працювати домашнім вчителем в с. Лопатинці. У 90-і роки він напружено працює, пише вірші («Вечір», «Завидющий брат»), оповідання для дітей («Харитя», «Ялинка» (1891), «Маленький грішник» (1893), повість «На віру» (1891), науково-популярні статті, нариси («Життя українців по малих селах», «Вироби селянок з Поділля на виставці в Чикаго»), популярні біографії видатних людей («Нюрнберзьке яйце»), перекладає твори Чехова, Гейне, Міцкевича, Ожешко, Достоевського та ін.

У 1892 р. письменник влаштовується на роботу в Одеську філоксерну комісію. Працює спочатку в Бессарабії, потім на Південному березі Криму. Ці роки дали йому багато нових вражень, які дістали відображення у творах «П'ятизлотник» (1892), «Ціпов`яз», «Помстився» (1893), казці «Хо» (1894), «На крилах пісні» (1895), «Для загального добра», «Пекоптьор» (1896), «Посол від чорного царя» (1897), «Відьма» (1898), «На камені», «В пугтах шайтана» (1899).

Зиму 1894 – 1895 рр. Коцюбинський провів у Чернігові та Вінниці. У січні 1896 р. він одружився з Вірою Устимівною Дейшею, яка стала йому справжнім другом і помічником, допомагала в літературній роботі. Восени 1896 р. письменник тяжко захворів і змушений був 1897

р. залишити службу в комісії. Він переїздить до Чернігова, де жила дружина, але оскільки його не затвердили на посаді в земстві як «неблагонадійного», їде до Житомира і працює в редакції газети «Волинь».

У 1898 році Коцюбинський оселяється на постійне проживання в Чернігові, звідки була його дружина **Віра Устимівна Дейша**. Це була освічена, передова людина, щирий друг і порадник письменника, в його творчих і громадських справах.

На початку 1898 р. Коцюбинський повертається до Чернігова, діставши посаду діловода при Чернігівській земській управі, а з 1900 – статистика. У Чернігові він написав свої найкращі твори: «Fata morgana», «Intermezzo», «В дорозі», «Сон», «Тіні забутих предків» та ін.

Зміни у світогляді письменника (з ліберально-народницьких до демократичних) позначилися на деяких його творах: «По-людському» (1900), «Дорогою ціною», «Лялечка» (1901), «Під мінаретами» (1904), «Він іде» (1906). Коцюбинський підкреслює безправне становище малоземельних селян, їх людяність і благородство, їх нестримне прагнення до кращого життя, до волі, шукання правди. Тяжка доля народу, соціальна нерівність – першооснова тих творів.

На початку 90-х років М. Коцюбинський уже склався як письменник із власним творчим обличчям. Найу-

любленішим жанром письменника була соціально-психологічна новела, характерною рисою якої є глибоке розкриття психології персонажів. Найпоказовішими є новели «На камені», «Цвіт яблуні», «Поєдинок» (1902).

Твір «На камені» І. Франко вважав однією з найкоштовніших перлин нашої літератури. Новела вражає плас-

тичністю людських характерів, мальовничістю образів природи.

Час першої Російської демократичної революції став часом піднесення творчої енергії письменника. У нього з'явилося дуже багато нових тем, і він жалкував, що не

може через погіршення свого стану здоров'я опрацювати їх. Під впливом тих подій М. Коцюбинський пише твори «Сміх», «Невідомий», «Persona grata», «В дорозі», другу частину повісті «Fata morgana».

Коцюбинський завжди брав активну участь у громадсько-літературному і політичному житті. 1903 р. в Полтаві на відкритті пам'ятника І. Котляревському він виголосив промову, в якій високо підніс значення «батька нової української літератури», що мов фенікс з попелу

воскресив українське слово – і воно «голосно залунало по широких світах».

У 1906 – 1908 рр. був головою товариства «Просвіта», упорядником літературних збірників і альманахів «Хвиля за хвилею» (1900), «Дубове листя» (1903), «З потоку життя» (1905).

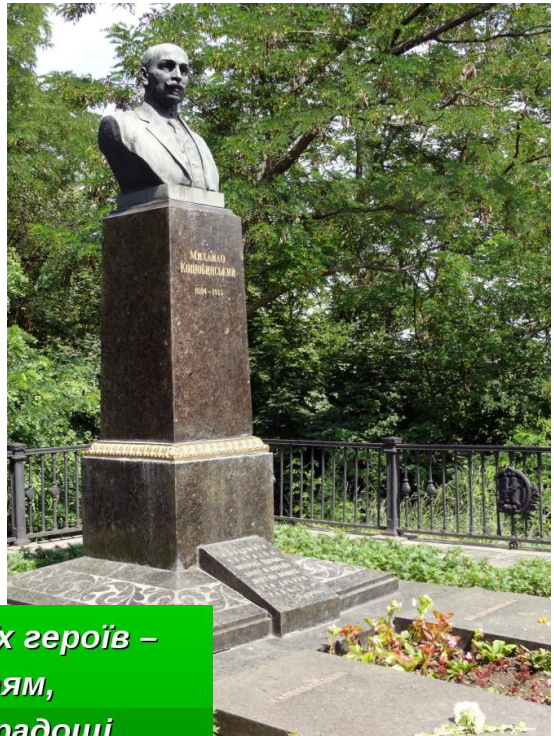
1909 року вийшла збірка його творів «З глибини», куди увійшла більшість названих новел та оповідань.

У зв'язку з хворобою Коцюбинський кілька разів виїжджав за кордон: він побував у Німеччині, Австрії, Швейцарії, Італії.

У 1911 р. «Товариство прихильників української науки і штуки» встановило письменникові довічну пенсію у розмірі 2000 крб. на рік, що дало йому змогу залишити роботу в земстві. Та було вже пізно.

У жовтні 1912 р. Коцюбинський поїхав на лікування до Києва, а в кінці січня 1913 р. повернувся до Чернігова, де й помер 25 квітня. Похований письменник на Болдиній горі, улюбленому місці його прогулянок.

*....Я весь серед своїх героїв –
живу їх життям,
поділяю їх горе і радощі,
говорю їх мовою і відданий їх
інтересам.*

М.Коцюбинський

Співець краси, добра, свободи

Михайло Коцюбинський – один з найоригінальніших українських прозаїків. Блискучий новеліст, він серед перших в українській літературі усвідомив потребу її реформаторства в напрямі модерної європейської прози. Саме Коцюбинського Панас Мирний назвав «великим майстром рідного слова», що як «будівничий, виводив свої мистецькі твори, повні великого художнього смаку, глибокої задуми і безмірно широкою любові до людей...».

Творчість давала письменникові не тільки насолоду. Без неї він себе не мислив. Чи то за письмовим столом, чи на вулиці його душа, його серце і розум художника

продовжували працювати. Михайлові Коцюбинському судився недовгий вік, лишень 48 років, а ще 33-річним він писав Панасу Мирному: «Я так недавно став писати (хоч мені 33 роки) і так небагато написав (бо займаюся літературою як дилетант), що мені не трудно перерахувати всі мої праці».

З нагоди відзначення 150-річчя з дня народження Михайла Коцюбинського пропонуємо організувати постійнодіючі виставки творів письменника, виготовити буклети, листівки, провести різноманітні бібліотечні заходи: – книжково-ілюстративні, фотодокументальні виставки:

«Художній мовосвіт Михайла Коцюбинського», «Золотий посів на вселюдському полі», «Він слугував народові своєму»; – виставки-знайомства, -вікторини, -кросворди: «Книга життя Михайла Коцюбинського», «Зачарований красою», «М. М. Коцюбинський – поет в прозі», «М. Коцюбинський – видатний письменник, громадський діяч»; – літературні години, літературознавчі екскурси, творчі конкурси, бліц-вікторини: «Співець любові та свободи», «Великий майстер рідного слова», «Михайло Коцюбинський: погляд з XXI століття», «Михайло Коцюбинський: Європейський українець», «Аристократ духу», «Великий Сонцелюб», «Поет душі»; – літературно-мистецькі вечори, читацькі конференції: «Лицар українського романтизму», «Великий сонцепоклонник», «Тіні забутих предків» – казка гуцульських гір», «М. Коцюбинський – співець гуманізму і краси», «Краса і сила художнього слова М. М. Коцюбинського»; – засідання клубів за інтересами, круглих столів: «Кіновідкриття творчості Михайла Коцюбинського», «Слідами тіней «незабутніх предків», «Світ очима «забутих предків»; – демонстрації та обговорення фільмів за творами М. Коцюбинського «Дорогою ціною», «Тіні забутих предків», «Фата моргана»; – театралізовані літературні читання за творами письменника: «Літературі я відданий цілою душею»; – огляд літератури, літературознавчо-біографічний екскурс.

З метою ознайомлення читачів з творчою спадщиною письменника-земляка радимо бібліотекарям організувати *вечір-присвяту «М. Коцюбинський: «Все життя моє – в літературі»*. У програму вечора доцільно включити *книжково-ілюстративний серпантин «Зачарування величчю творчості»*, на презентації якого

представити літературні досягнення письменника, які можна розділити на чотири пласти.

Рух його творчості йшов від етнографічно-реалістичного письма І. Нечуя-Левицького. Творчий шлях письменника – це постійний неухильний зріст, впертий пошук власної ні з чим не порівнянної поетики, а витоки – в етнографічному реалізмі. Його твори цього стилю: «На віру», «Ціпов`яз», «Для загального добра», «Дорогою ціною».

Другий пласт почав творитися з кінця 90-х років. Його твори мають вплив психологізму. Цей корінний злам відчутно в «Поєдинку», «На камені» (1902). Природа під рукою майстра перестає бути описом, декоративною прикрасою, – вона відбиток стану людської душі. Такі ж «Інтермеццо», «З глибини», «Хвала життю», «На острові», «У грішний світ».

Ніхто ніколи ні до Коцюбинського, ні після нього не створював пластикою слова такого виключного враження, і саме в тому нам бачиться немеркнуча велич його «художніх тканин». Саме він умів створювати неповторну «матерію прози», яка завжди чаруватиме читача, не глухого до естетичних прийнят.

Третій пласт – це соціальна проза Михайла Коцюбинського. Він ніколи не був відстороненим від насущного життя, створивши й тут не один шедевр: «Сміх», «Він іде!», «Невідомий», «Персона грата», «Фата морганна», «Коні не винні», «Подарунок на іменини» та ін.

Останній пласт творчості письменника, який накладається, здебільшого, на останній період, – це, коли письменник бажає, як сам пише, «розкласти священний вогонь і видобути з грудей предківський голос». До цього

циклу відноситься «Дебют», «Хвала життю», «Що записано в книгу життя», «Тіні забутих предків», «Лист», «На острові».

Епістолярна спадщина письменника, яку нещодавно було видано в чотирьох томах, дає можливість простежити, наскільки широкі та дружні зв'язки мав Михайло Коцюбинський із тогочасною прогресивною та молодого інтелігенцією. Географія листування: Австрія, Німеччина, Польща, Чехія, Швеція, Росія. Серед його кореспондентів – письменники, літературні критики, публіцисти, видавці, науковці, педагоги, громадсько-політичні діячі. П. Г. Тичина, говорячи про значення Коцюбинського, писав, що «...напоений соками багатющої землі своєї – і через це він стає безсмертним: великі світочі людства давно вже розступилися, щоб дати місце і йому в шерензі борців, мислителів і шукачів правди».

Вдало доповнять вечір виступи краєзнавця та літературознавця *«Михайло Коцюбинський: портрет на тлі епохи»* і *«...Вічна слава його таланту»* (письменники про свого колегу по перу).

Іще за життя творчість Коцюбинського мала великий світовий резонанс. Твори письменника перекладалися на різні мови світу, виходили в Німеччині, Польщі, Швеції, Чехословаччині та інших країнах. Його твори – справжня школа для наших письменників. «В студентські роки сторінки його оповідань я вивчав напам'ять, як поезію, – писав Олесь Гончар. – ...І зараз він залишається для нас, українських літераторів, достойним взірцем. Ми вчимося у нього високої майстерності, творчої вимогливості, гарячої любові до свого народу».

Андрій Малишко писав: «Прошли десятиріччя, минуть, напевне, віки, а творчість Коцюбинського, як світла зоря, сятиме над ними вічно, облагороджуючи людську душу, кличучи нас вперед, на нові подвиги і дерзання. Вічна слава його життю! Вічна слава його таланту!».

«Михайло Коцюбинський у наші дні» - огляд найновіших матеріалів під такою назвою учасникам вечора може зробити бібліотекар або дослідник творчості.

Варто допомогти читачеві особистою участю у читанні і популяризації дійсно цікавої і високохудожньої прози.

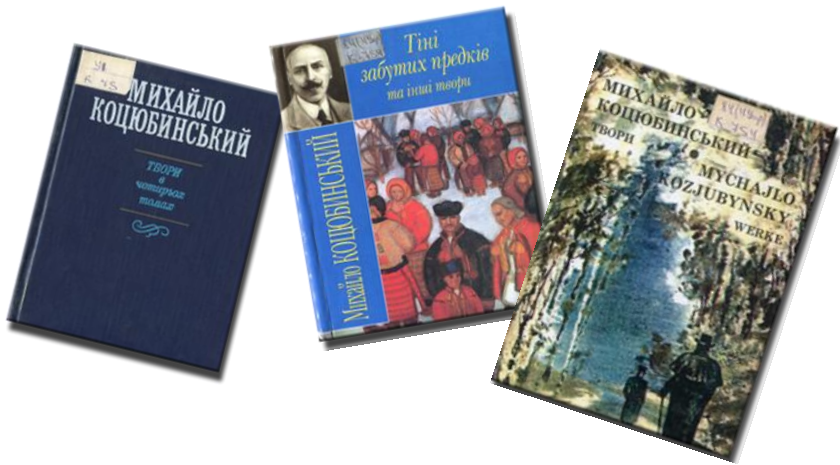
Рекомендуємо звернути увагу і на таку форму просвітницької роботи як **реklamний мікс «Книжкове розмаїття Михайла Коцюбинського»**, під час якого ведучі читають уривки з книг, а учасники заходу відгадують назви творів та події, про які йде мова.

Крім того, для користувачів юного віку, які люблять діалогові, ігрові форми спілкування, можна провести **літературний квест «Під літературним покровом Михайла Коцюбинського»**, **гру-пошук** відповідей на різноманітні запитання з творчості письменника.

Можна також створити **віртуальне слайд-шоу «Літературні стежки великого новеліста»**, відтворивши усі визначні місця України, які відвідав впродовж життя Михайло Коцюбинський, місця, де жив і відпочивав. Досвід підтверджує, що такі заходи, де читачі є активними учасниками, виявляються для них найцікавішими.

Цікавим для краян може стати і **літературна інсталяція «Лебедина пісня про кохання, або тіні незабутих предків»**. У цей захід варто включити розповідь літературознавця про захоплення письменника Гуцуль-

щиною, її вічною красою, таємничим казковим світом її легенд, традиціями, обрядами, які дали поштовх до написання твору «Тіні забутих предків». Рекомендуємо використати Інтернет-джерела, уривки з фільму С. Параджанова, який знімався на Верховині, поставити інсценізацію найбільш яскравих сторінок кохання гуцульських Ромео і Джульєтти.

«Я вільно і чисто несучу свою душу...»

Сценарій

літературного вечора-портрету

По-святковому прибрана сцена: портрет М.М.Коцюбинського, обрамлений вінком зелені та квітів, плакат зі словами :

Людську любов, і радощі, і жалі,
І совість, що губилась на землі, -
У серце взяв, у світ поніс з собою.

Андрій Малишко

Поряд зі сценою – книжково-ілюстративна виставка «Співець краси, добра, свободи», яку доповнює документальна фотовиставка життя і творчості письменника. По ходу дії демонструється слайд-фільм «Великий сонцепоклонник».

З боку сцени – журнальний столик, за яким розміщуються Ведучий та Біограф. Дійові особи з'являються на сцені по ходу дії.

Дійові особи:

<i>Ведучий</i>	<i>Краєзнавець</i>	<i>Друг письменника</i>
<i>Читець</i>	<i>Біограф</i>	<i>Сучасник письменника</i>

У притемненій залі тихо звучить лірична мелодія із творів М.Лисенка. На сцені повільно висвітлюється портрет Михайла Коцюбинського. На фоні мелодії за лаштунками сцени:

Читець: Чуєте, люди, як наповнюється моє серце неймовірною радістю, що захоплює подих, як до болю стукає серце у скронях від гордості за те, що я часточка великого українського роду. Бо ходжу я по землі, сходженій моїми предками знатними: Тарасом Шевченком, Пантелеймоном Кулішем, Олександром Довженком, Михайлом Коцюбинським. Ходжу я по землі, оспіваній багатоголоссям народним, политій кров'ю гарячою, просоченій потом солоним, оплаканій сльозами людськими і возвеличеній працею мільйонів рук натруджених. Тут ступаю стежинами між шатами зелених алей, і думки вільно біжать в далеч часу...

На сцену виходить читець.

Читець: Ношу в душі я світлий образ цей...
Буваючи в музеї, на могилі,
Слова тамую в глибині грудей,
Що передати всю любов безсилі.
Чоло високе, сяєво очей,
Що сіє промінці святого суму...
Йому не треба лестоці, елей...
Він думає про нас велику думу.
О майстре слова! Доля нарекла
Вам слугувати рідній нашій мові
І дарувати струмені тепла
У материнським українським слові.
Збагнули ви «фата моргани» біль,
Забутих предків оживили тіні...
Ідуть до вас з далеких міст і сіл,
Щоб осягнуть думок скарби нетлінні.
Іду й іду до вас з людьми і я...
Дорога ця свята і безкінечна...
Михайла Коцюбинського ім'я –
Це щира правда і любов сердечна.

Іван Буренко

На сцені – Ведучий і Краєзнавець (ведучи діалог):

Ведучий: Дорогі друзі! Наша українська земля подарувала світові багато яскравих, самобутніх, геніальних літературних імен, художня майстерність яких і досі хвилює розум, зачаровує душу, пронизує глибини серця.

Краєзнавець: Сьогодні, у день 150-ї річниці з дня народження письменника-громадянина, письменника-гуманіста, класика української літератури Михайла Михайловича Коцюбинського, ми знову причащаємося до

джерела його творчості, його великого невмирущого духу.

Ведучий: Сьогодні, у цей погідний вересневий день, ми звіряємо правильність напряму наших думок з прагненням його серця і усвідомлюємо, що у кожного з нас свій шлях до Коцюбинського.

Краєзнавець: Великим сонцепоклонником називали й називають Михайла Коцюбинського, бо та сонячна краса, яка струменить золотим промінням з його слова, тривожить душу, зігріває серце і кожного разу після зустрічі з його творчістю знову дозволяє нам робити нові відкриття.

Звучить інструментальна музика у виконанні викладачів Михайлокоцюбинської школи мистецтв.

На сцені – Біограф і Друг Письменника (ведуть діалог).

Біограф: Старовинна Вінниця. Тихо котить свої води стародавній Південний Буг. Тут, у районі Замостя, у родині дрібного чиновника 17 вересня 1864 року народився хлопчик. Назвали Михайлом. Дитинство і юність майбутнього письменника проходило на багатім природою прекраснім Поділлі. Хлопчик був улюбленцем родини, особливо матері, Гликерії Максимівни, людини освіченої і прогресивної, яка й прищепила йому любов до всього гарного».

Друг Письменника: (Уривок із спогадів О.Саліковського). «Добре пам'ятаю, що мене вражав у матері Коцюбинського, ще не старій тоді жінці, незвичайний для нашого середовища вигляд і манери тримати себе. В них відчувалось щось «світське», я сказав би, навіть аристократичне. Це, не цілком уловиме «щось», безперечно, успадкував від матері і Михайлик...»

Біограф: Коцюбинські вважали, що їхній пращур був утікачем з Криму, втік із Запоріжжя, а звідти – в «городи». Первісне прізвище його було Кочубей. Для нас не так важливо, чи має ця легенда документальну вагу, але коли б вона не була закладена в пам'яті Михайла, чи мали б ми чудові оповідання з життя кримських татар? Документально відомо, що предками Коцюбинських були священнослужителями. Його прадід – уніатських святенник Федір Коцюбинський – мав гострий і палкий норов, нестримну вдачу. Таким же був і його батько, Михайло Матвійович, що його визначав син як «сангвініка з вічними фантазіями, які ніколи не здійснилися, запально-го, але доброго чоловіка».

Друг Письменника: Освіту Михайло здобув у початковій школі в місті Барі. Зі слів його друзів: «Михайлик був тоді повновидий, невисокого зросту, хлопчик з темним кучерявим волоссям, завжди чепурний і чисто вдягнений. Вчився він добре, був дуже старанний і уважний...».

Біограф: А потім було навчання в Шаргородському духовному училищі, яке він закінчив 1880 року. Зі спогадів В. Ковердинського: «У цей період якимось приходиться в учительську П.С. (учитель російської мови) з солідним жмутком учнівських творів учнів 4-го класу, що писали, здається, на тему: «Как проводятся рождественские праздники в моей семье». Витягнувши звідти роботу Михайла, він став читати її перед нами всіма й закінчив вигуком: «Будем иметь своего литератора!». А малий Михайлик тим часом в свої 9 років уже складав пісні на зразок народних.

Звучить українська народна пісня «Ой не цвіти буйним цвітом, зелений катране» у виконанні гурту художньої самодіяльності.

На сцені – Ведучий і Літературознавець.

Ведучий: Після Шаргородського училища Коцюбинський переїздить до Кам'янець-Подільського для продовження освіти. Тут юнак зближується з народовольцями, і у 1882 році був заарештований. В ті часи, як відомо, до неблагонадійних зараховували всіх, хто якимсь чином схилився до українського, читав Шевченка, симпатизував простому люду. І до них, звичайно, відносився Михайло Коцюбинський.

Читець (Уривок з автобіографічного листа до Сергія Єфремова): «Дома у нас, хоч любили все українське .., проте мова була російська, і я, хоч чув від челяді українську мову, говорив лише по-російськи. Занедужавши на дев'ятому році на запалення в легенях, я у гарячці почав говорити по-українськи, чим немало здивував батьків. По тому, коли я видужав, часті розмови про цей факт розбудили в мені інтерес до українського слова. На 13-у році я випадково дістав кілька томів «Основи» і оповідання Марка Вовчка, а потому «Кобзар» уже безповоротно направили мене на свідомий український шлях».

Літературознавець: Мріючи вступити до університету і не маючи можливості далі продовжувати навчання, Коцюбинський наполегливо поглиблює свої знання самоосвітою. Повернувшись до Вінниці, він стає учасником і одним із засновників нелегального гуртка, де вивчалися твори Шевченка, Чернишевського, Добролюбова, Салтикова-Щедріна, Некрасова. У 1883 році у зв'язку з викриттям «Подільської» групи партії «Народна воля», зробили

обшук і в Коцюбинського. За наказом начальника жандармського управління Коцюбинського внесено до списку неблагонадійних і встановлено постійний таємний нагляд.

Біограф: Наприкінці 80-х років, коли Михайлові не було ще й 20-и років, на родину звалилося горе: позбавлено посади батька, а мати осліпла. Як старшому синові, Михайлові потрібно було утримувати сім'ю. Він працює репетитором, займається перекладами, а склавши іспити, стає домашнім вчителем у селі Лопатинці.

Літературознавець: Саме в цей час Михайло Коцюбинський пише свою повість «На віру», оповідання «Ялинка», «П'ятизлотник». «Харитя», які було надруковано у Львові за сприяння Івана Франка.

Читець: *(Звучить уривок із оповідання М.Коцюбинського «Ялинка»)*

Сучасник письменника: «1894 року я пішов на заробітки в Бессарабію, працював там по знищенню філоксери на виноградниках... І за цей час познайомився з Михайлом Михайловичем. Він найбільш подобався нам, селянам... У роботі теж поводився гарно з нами, і через те найбільшу артіль робітників мав. Коли ми вільні були від роботи, то збиралися часто гуртом..., балакали, співали... Михайло Михайлович дуже любив пісню, особливо чумацьку».

Звучить пісня «Чумак» у виконанні гурту художньої самодіяльності («Ясно, ясно сонечко заходить»)

Читець: Де не ходив і де лиш не бував,
Яких людей не чув і сліз не бачив?
У Вихвостові – горе нижче трав,
В Чернігові – у закуті неначе...

А ноша скелею звелася догори,
Не знімеш з пліч. Душа стомилась чула.
З натуги кров'ю вмився, як Микула
Той Селянинович. Це так. Не говори.
А день сплива, як музика далека,
Людина йде, відчуй її ходу.
Під хмарою схиляється смерека,
Тобою ще посаджена. Прийду,
Замилуюсь зеленим тихим шумом
І попрошу: повідай давню вість.
І все, що ти любив і передумав, -
Вона мені опівніч розповість...

Андрій Малишко «Дума»

Письменник: «Згадки переносять мене в той момент, коли я вперше побачив ті очі... Ворушать ті згадки, зо дна серця піднімають вдячність і тиху радість. Солодке щастя. На одну згадку про них я відпочиваю...». (М.Коцюбинський. З листа до дружини від 6 квітня 1896 року).

Краєзнавець: Ці слова написано через 10 років після одруження. Але скільки в них тепла і високого почуття... Ще взимку 1894 року, приїздивши на гостину до чернігівського друга Василя Андрієвського, молодий Михайло знайомиться з Вірою Дейшею. Зустрічалися потім і у Бориса Грінченка. А згодом і одружилися.

Біограф: Взагалі, про стосунки подружжя Коцюбинських і про відношення Михайла Михайловича до сім'ї, як до святині, треба говорити окремо. Ось як про подружжя згадує Ольга Дорошенко, тодішня чернігівська вчителька: «Щодо жінки, то, на думку Михайла Михайловича, під словом «дружина» народ мислить не лише жінку-

коханку, а й жінку-друга, яка поділяє з чоловіком усі турботи, прямує з ним до однієї мети, живе з ним одними думками... Закінчив він своє слово так: «І на моє велике щастя, я маю саме таку дружину».

У виконанні дуету звучить пісня «Зачарована Десна», сл.: Д. Луценка, муз.: І. Шамо.

Біограф: «...коли б мені довелось оселитись у Чернігові, я був би щасливий». Це слова із листа Михайла Коцюбинського до свого друга Бориса Грінченка. І ось на початку 1898 року мрія збувається – Коцюбинський нарешті зміг повернутися із Житомира до Чернігова, дістати посаду діловода при Чернігівській земській управі.

Краєзнавець: Чернігів початку ХХ століття мав значні літературні традиції, потужний літературний осередок, який зібрався спочатку навколо Л.Барановича, потім Максимовича, мав свою друкарню і колегіум та змагався за культурний пріоритет з Києвом. Тут залишали свій діяльний спадок Шишацький-Ілліч і Глібов, Марко Вовчок і Опанас Маркович, Кониський, Білозерський, Куліш, Барвінок. А ще – Микола Чернявський, Борис Грінченко, Володимир Самійленко, Микола Вороний... Тут була інтелігентна громада, на чолі якої стояв Ілля Шраг. Коли ж додати до цього гурту Коцюбинського та літературну молодь, що сходилась до нього на «суботи» – Павло Тичина, Аркадій Казка, – то побачимо ціле сузір'я, і саме це було потрібно Михайлові Коцюбинському.

Літературознавець: Саме у Чернігові він написав свої найкращі твори. Серед них – «Фата моргана», «Сон», «В дорозі», «Інтермеццо», «Дорогою ціною», «Лялечка» ... За оцінкою літературних критиків, саме оповідання «Інтермеццо» займає у творчості Коцюбинського чи не таке

ж місце, як ми відводимо «Заповітові» Шевченка, бо знаходимо в ньому уже сильний і яскравий ідейно-естетичний маніфест письменника. Саме у Чернігові було написано незабутні «Тіні забутих предків».

Лине гуцульська мелодія. На фоні стихаючої мелодії – уривок з оповідання «Тіні забутих предків».

По закінченню уривка наростає мелодія і виконується хореографічна композиція «Тіні».

Біограф: А культурне життя в Чернігові вирувало... І Михайло Коцюбинський – в його епіцентрі: активний громадський діяч, голова чернігівського товариства «Просвіта», один з організаторів нелегального Братства тарасівців.

Лине тиха фортепіанна музика у виконанні викладача Михайлокоцюбинської школи мистецтв.

Краєзнавець: Його ім'ям по названо міста, селища і села, вулиці, бібліотеки і школи... У Чернігові, на вулиці, що теж носить ім'я письменника, стоїть ошатний будинок. У ньому Михайло Михайлович разом із родиною провів останні, надзвичайно плідні, 15 років свого життя. Двері до кабінету відчинені... Бачимо робочий стіл митця, на столі – ручка, чорнильниця, папір, друкарська машинка... Здається, господар тільки-но встав із-за столу і чекає на гостей, що за традицією зберуться на його літературні «суботи».

Читець (на фоні тихої мелодії): «Пахло квітами і прив'язлими травами. Сад кінчався обривом: знизу, з Холодних Ярів, якісь лунали перетуки і стишений гамір життя вечірнього. А я все більше прислухався до голосу Михайла Михайловича, дивився на його високу, немов

би трохи зігнуто у плечах, постать, дивився на його очі, що при місяці вогнем світились...» (П. Тичина).

Мелодія стихає. На сцені – Ведучий і Біограф.

Ведучий: Чому ж нам так хочеться знову і знову побувати у тому будиночку, де вже понад 80 років – літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського? Чому так прагнеться постояти на звичайнісінькій стежині, якою він ходив і пішов у безсмертя? Можливо тому, що стоячи в тихому благоговінні, ми пізнаємо таїну перетворення: тут жив творець, який по сьогодні вміє збагачувати, облагороджує, наснажує нас світом своїх образів, думок – високих і мудрих. А ми, як спрагли мандрівники, припадаємо до чистого життєдайного джерела!

Біограф: Михайло Коцюбинський прожив коротке життя – неповні 49 років. Багато творчих задумів залишилося нереалізованими, творів – ненаписаними, тяжка смертельна хвороба вирвала митця із життя на вершині творчості.

Читець: «День був блискучий, весняний... Зеленіли навколо легким пухом дерева і крізь прозорий зелений дим чорніли скрізь жилаві гілки. Глибоке небо синіло. А сонце ... «гралось» ... Воно сипало і лило золото на холодне обличчя того, хто так жадібно пив його силу, хто озвався до нього: «Сонце! Я тобі вдячний. Ти сієш в мою душу золотий засів. Ти дороге для мене. Я п'ю тебе, сонце, твій теплий, зцілющий напій. Дивись же на мене, сонце!»...

Прибули до останньої оселі.

Хороше місце вічного спочинку Михайла Михайловича. З високої гори видно широку долину; зелена долина, засіяна золотом сонця стелиться до край неба, а на

край небі темна і густа смуга лісу і річка, наче срібна нитка.

Чорна глибока яма вже чекала; захиталась труна і посунулась в темну глибіню. Мрії, надії, почуття, образи і думки, всі творчі сили, вся любов до життя, – все пішло з нею до вічної тиші.

Білі гуси знялися в зеленій долині срібними платочками і витяглись блискучим ключем...» (із спогадів сучасника).

Ведучий: Творчість Коцюбинського, чиста як сонце, і як сонце палка. Як дзвін з високої дзвіниці, його голос лунає серед гомону вулиці і нагадує людям про величне, одвічне, святе.

Біограф: І через століття до нас долинає його слово: «Будьмо, передусім, скрізь українцями – чи то в своїй хаті, чи в чужій, чи то в своєму краї, чи на чужині. Хай воно бринить і розгортається в нашій родині, у наших зносінах товариських, громадських, у літературі – скрізь... Несімо прапор справи нашої в дужих руках...».

Читець: Живе в серцях твоє безсмертне слово
І до народу рідного любов,
Немов зорі сіяння веселкове,
Хоч ти давно від нас уже пішов.
Пролинуть років стяги пурпурові,
Все далі сяять буде їхній рій...
А ти все так же у безсмертнім слові
Між нами будеш жити як живий.

Звучать заключні акорди вечора.

Великий письменник тим і великий, що може наново й по-своєму різно прочитуватися в тому чи іншому часі.

Валерій Шевчук

Життя і творчість М. Коцюбинського

Бліц-вікторина

1. Місто народження Михайла Коцюбинського. (м. Вінниця).
2. Що змалку полюбляв Михайлик, подорожуючи з сім'єю селами і містами Поділля? (красу природи).
3. Де навчався майбутній письменник після закінчення двокласної школи? (у Шаргородській духовній школі).
4. Заняття Михайлика, яким він захоплювався у позашкільний час. (малював тушшю портрети).
5. Улюблене заняття Коцюбинського. (читання).
6. У якому році почав друкуватися Коцюбинський? (у 1890 році).
7. За що Михайла Михайловича було заарештовано? (за зв'язок із народовольцями).
8. Скільки мов знав письменник? (дев'ять: українську, російську, польську, французьку, італійську, румунську, татарську, турецьку, циганську).
9. Основне заняття М. Коцюбинського до 1892 року. (учителювання).
10. Місто, в якому митець написав твір «Дорогою ціною». (Чернігів).
11. Російський письменник – друг М. Коцюбинського. (М. Горький).

12. Кому належить фраза: «Коцюбинський розширив обрій української повісті»? (І. Франку).
13. Де працював Михайло Михайлович, перебуваючи у Бессарабії та в Криму? (у філоксерній комісії).
14. З якого твору цитата: «От, зростила дитину, берегла, доглядала, рада була неба їй прихилити та зорями вкрити, а тепер віддай між люди на поневіряння»? («Fata morgana»).
15. З якого твору цитата: «Дорого заплатив я за волю, гірку ціну дав... Половина мене лежить на дні Дунаю, а друга чекає й не дочекається, коли злучиться з нею...»? («Дорогою ціною»).
16. З якого твору цитата: «На грудях тихо брязжчали мідяні гроші, скинуті добрими душами на перевіз. Під вікнами сумно ридали трембіти»? («Тіні забутих предків»).
17. Провідний жанр малої прози Коцюбинського. (соціально-психологічна новела).
18. Де поховано Михайла Михайловича Коцюбинського? (на Болдиній горі в Чернігові)

Журі визначає переможця керуючись повнотою відповіді та володінням художньої розповіді.

Список творів М.М.Коцюбинського

Харитя (Лопатинці, 1891)	Під мінаретами (1904)
На віру (Лопатинці, 1891)	Сміх (1906)
Ялинка (Лопатинці, 1891)	Він іде! (1906)
П'ятизлотник (Лопатинці,	Невідомий. Етюд (1907)

1892)
 Ціпов'яз (Вінниця, 1893)
 Маленький грішник (Вінниця, 1893)
 Помстився (Вінниця, 1893)
 Хо (Вінниця, 1894)
 На крилах пісні (Вінниця, 1895)
 Для загального добра (Вінниця, 1895)
 Пе коптьор (Алупка, 1896)
 Посол від чорного царя (Вінниця, 1897)
 Відьма. (Чернігів, 1898)
 В путах шайтана (Чернігів, 1899)
 По-людському (Чернігів, 1900)
 Лялечка (1901)
 Дорогою ціною (1901)
 На камені (1902)
 Поєдинок (1902)
 Цвіт яблуні. Етюд (1902)
 З глибини: Хмари (1903), Утома (1903), Самотній (1904), Сон (1904)
 У грішний світ. Новела (1904)
 Persona grata (1907)
 В дорозі (1907)
 Intermezzo (1908)
 Як ми їздили до Криниці (1908)
 Дебют (1909)
 Fata morgana (3 сільських настроїв) (1 ч. — 1902—1903, 2 ч. — 1910)
 Що записано в книгу життя (Чернігів, 1911)
 Сон (Чернігів, 1911)
 Тіні забутих предків (Чернігів, 1911)
 Лист (о. Капрі, 1911)
 Подарунок на іменини (о. Капрі, 1912)
 Коні не винні (о. Капрі, 1912)
 Хвала життю (Чернігів, 1912)
 На острові (дата і місце написання твору точно не відомі)
 Rack-storm
 Нюренберзьке яйце
 Ранок у лісі
 Сім'я Равлюків

Бібліодайджест

Коцюбинський М. Вибрані твори / М. Коцюбинський. – К. : Дніпро, 1979. – 503 с.

Твори видатного українського письменника Михайла Коцюбинського (1864-1913), які ввійшли до одномника, пройняті глибокою любов'ю до народу і непримиренною ненавистю до реакційного суспільно-політичного ладу царської Росії та його породжень: лібералізму, міщанства, декадентства. Кращі з них присвячені революційним подіям напередодні та під час революції 1905 року.

Коцюбинський М. Дорогою ціною. Вибрані твори: для серед. шк. віку / М. Коцюбинський. – К. : Веселка, 1979. – 173 с.

До цієї збірки видатного українського письменника-демократа М. Коцюбинського увійшли найкращі твори для дітей. Його повісті й оповідання, пройняті самовідданою любов'ю до народу, закликами до боротьби, возвеличенням борців, висміюванням жалюгідних боягузів і міщан.

Коцюбинський М. З глибини : повість : новели / М. Коцюбинський. – К. : Факт, 2005. – 208 с.

До збірки творів українського письменника кінця ХІХ – початку ХХ століття увійшла повість «Тіні забутих предків» та найвідоміші новели, такі як «На камені», «Цвіт яблуні», «Intermezzo», «З глибини» та ін.

Коцюбинський М. М. Подарунок на іменини : оповідання, новели, повісті : для серед. та ст. шк. віку / [упоряд. та післямова М. С. Грицюти ; худож. : І. Н.

Філонов, В. А. Євдокименко, Г. В. Якутович, М. А. Сто-роженко]. – К. : Веселка, 1989. – 35 с.

До книги класика української літератури, визначного майстра слова М. Коцюбинського (1864 – 1913) увійшли кращі твори для дітей. Його повісті та оповідання, пройняті щирою любов'ю до народу, співчуттям до злиднів та поневірянь селянської бідноти.

Коцюбинський М. Тіні забутих предків : повісті, оповідання, етюди, нариси, казки / М. Коцюбинський. – Х. : Фоліо, 2006. – 350 с.

В книзі зібрані найкращі твори класика української літератури М. М. Коцюбинського, одного з найцікавіших майстрів українського слова. Блискучий новеліст, він є одним з новаторів, що створює невеличкі за обсягом, але психологічно напружені твори. Повість «Тіні забутих предків», здавалося б нехитра любовна історія двох дітей Карпатських гір, стає духовним заповітом Коцюбинського – людські душі єднаються не тільки в любові, але й у смерті.

Коцюбинський М. Я так поріднився з тобою : листи до дружини / М. Коцюбинський; авт. проекту вид. І. Коцюбинський; уклад.: О. Єрмоленко, Н. Коцюбинська, Г. Степанець. – К. : Ярославів Вал, 2007. – 392 с.

У виданні подаються листи Михайла Коцюбинського до дружини Віри Устимівни Коцюбинської. Більшість листів друкувалася в різних виданнях. Пропоноване видання листів – повне, без скорочень, а тому являє безперечний інтерес для всіх, кого цікавить життєвий та творчий шлях Михайла Коцюбинського.

Калениченко Н. Л. Михайло Коцюбинський : нарис життя і творчості / Н. Л. Калениченко. – К. : Дніпро, 1984. –190 с.

Ім'я великого українського письменника й громадського діяча М. Коцюбинського (1864 – 1913) знане в усьому світі. Твори його, різноманітні за жанрами й тематикою, пройняті високим гуманізмом. Вони становлять новий етап у розвитку критичного реалізму в українській літературі. Автор простежує життя і творчий шлях митця.

Калениченко Н. Л. Великий сонцепоклонник: життя і творчість Михайла Коцюбинського / Н. Л. Калениченко. – К. : Дніпро, 1967. – 250 с.

Книга пропонує читачу різнобічне висвітлення життя та творчості видатного українського письменника М. М. Коцюбинського, твори якого вражають не тільки актуальністю і глибиною поставлених проблем, які хвилювали тогочасну громадську думку, а й великою силою емоційного впливу.

Інформаційні джерела

1. Адаменко С. Забуваю те, що позаду, і прямую до того, що попереду: новела «Intermezzo» / С. Адаменко // Укр. мова та л-ра.– 2003. – № 1. – С. 13-16.
2. Бондаренко Н. Про літературний пейзаж : [зображення природи в казці «Хо» М. Коцюбинського] / Н. Бондаренко // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2013. – № 4. – С. 54-56.

3. Вікторенко Н. Психологічний аналіз внутрішнього світу людини в новелі Михайла Коцюбинського «Цвіт яблуні» : 10-й кл. / Н. Вікторенко // Укр. мова та л-ра. – 2011. – № 13-16. – С. 30-31.
4. Власик Н. Імпресіоністична акварель «На камені» : [за твором М. Коцюбинського] / Н. Власик / Укр. мова та л-ра. – 2009. – № 47. – С. 14-15.
5. Горобець В. За прекрасну мову й велику літературу : [новаторство М. Коцюбинського у розвитку укр. літ. мови початку ХХ ст.] / В. Горобець // Укр. мова та л-ра. – 1989. – № 1. – С. 59-62.
6. Гребньова В. Світ звуків і барв у новелі М. Коцюбинського «Intermezzo» : [критичний аналіз новели] / В. Гребньова / Укр. мова та л-ра // 2012. – № 2. – С. 46-52.
7. Дяченко С. «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського – дума про добро і зло, любов і ненависть : урок-диспут / С. Дяченко // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2003. – № 4. – С. 16-20.
8. Жила С. «Тіні забутих предків» : собор муз : [ілюстрування та екранізація повісті] / С. Жила // Дивослово. – 2000. – № 12. – С. 37- 42.
9. Заболотний О. Вивчення творчості М. Коцюбинського в 10 кл. : [про життя та творчість письменника; характеристика повісті «Тіні забутих предків»] / О. Заболотний // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2010. – № 5. – С. 47-51.
10. Заболотний О. Втеча від суспільства чи перепочинок душі на лоні природи? : [характеристика ліричного героя новели «Intermezzo»] / О. Заболотний // Укр. мова та л-ра. – 2002. – № 2. – С. 85-90.

11. Золотаренко К. Подружитися з Васильком : [образ Василька з оповідання «Ялинка»] / К. Золотаренко // Укр. мова та л-ра. – 2012. – № 2. – С. 81-84.
12. Ковалик Н. Європейський українець – Михайло Коцюбинський / Н. Ковалик // Укр. мова та л-ра. – 2012. – № 5. – С. 46-51.
13. Короїд Т. «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського – дума про добро і зло, любов і ненависть : 10-й кл. / Т. Короїд // Укр. мова та л-ра. – 2012. – № 9. – С. 31-34.
14. Коцюбинська Н. Сто літ пам'яті : / Н. Коцюбинська // Літ. Україна. – 2013. – 16 трав. (№ 20). – С. 1, 2.
15. Логвин Г. Коцюбинський і імпресіонізм : [філософ. основа імпресіонізму в творчості М. Коцюбинського] / Г. Логвин // Дивослово. – 1996. – № 10. – С. 17-19.
16. Логвин Г. Михайло Коцюбинський в школі : [характеристика творів «Ялинка», «Intermezzo», «Хо», «Невідомий». Образи повісті «Тіні забутих предків»] / Г. Логвин // Укр. мова та л-ра. – 2012. – № 2. – С. 20-23.
17. Логвиненко, Н. Фольклорно-етнографічні джерела повісті «Тіні забутих предків» / Н. Логвиненко // Дивослово. – 1997. – № 1. – С. 57-60.
18. Могилянський М. Чернігівський період М. М. Коцюбинського / М. Могилянський / Слово і час. – 1910. – № 12. – С. 49-62.
19. Платова Н. Михайло Коцюбинський (1864-1913) : [життя та творчість письменника] / Н. Платонова // Розкажіть онуку. – 2011. – № 7-8. – С. 24-25. : вклад.
20. Романов С. Шлях у вічність : Леся Українка і Михайло Коцюбинський / С. Романов // Літ. Україна. – 2013. – 25 лип. (№ 28). – С. 1, 4-5.

21. Федоренко, Є. Михайло Коцюбинський і Максим Горький : [про дружбу двох великих письменників] / Є. Федоренко // Дивослово. – 1999. – № 1. – С. 7-9.

Електронні ресурси

1. Біографія: Михайло Коцюбинський (1864-1915) [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.parta.com.ua/ukr/stories/writers/23/>– Назва з титул. екрану. – Перевірено :06.05.2014.
2. Михайло Коцюбинський [Електронний ресурс] / бібліотека ВДПУ. – Текст. і графіч. дані. – Режим доступу: <http://library.vspu.edu.ua/inform/kocubin.htm> – Назва з титул. екрану. – Перевірено : 07.05.2014.26.
3. Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків» [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://lib.ru/SU/UKRAINA/KOCUBINSKI/tinizabu.txt> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :06.05.214.
4. Михайло Коцюбинський. – «Intermezzo» [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.ukrclasic.com.ua/katalog/k/kotsyubinskij-mikhajlo>– Назва з титул. екрану. – Перевірено : 07.05.2014.
5. Online книги Коцюбинського [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://fb2.boksgid.com/content/29/mihaylo-kocubinskiy-dorogoyu-snoyu-zbrka-opovdan/1.html> – Назва з титул. екрану. – Перевірено : 05.05.2014.

6. Перекази творів письменника Коцюбинського [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.parta.com.ua/ukr/stories/writers/23/> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :07.05.2014.
7. Презентація «Михайло Коцюбинський»: [Електронний ресурс] / Презентації PowerPoint :великий архів робіт. – Електрон., текст. та графіч. дані. – Режим доступу: <http://teachua.com/ukr-lit/486-prezentacija-qmyhalo-kocjubynskyy> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :05.05.2014.
8. Сонцеклонник. Нарис про Михайла Коцюбинського [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.abc-people.com/data/kocyubinskiy-m/sun-txt.htm> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :05.05.2014.
9. Коцюбинський Михайло Михайлович [Електронний ресурс] : [аудіо-бібліотека творів]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://litplayer.com.ua/authors/kotsyubynskyy> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :05.05.2014.
10. Михайло Михайлович Коцюбинський (1864-1913) [Електронний ресурс] : [твори]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://ukrclasic.com.ua/katalog/k/> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :07.05.2014.
11. Цікаві факти про Михайла Коцюбинського [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-mihayla-kotsyubinskogo/> – Назва з титул. екрану. – Перевірено :07.05.2014.

Зміст

<i>Коцюбинський Михайло Михайлович.</i>	
<i>Біографічна довідка</i>	<i>3</i>
<i>«Співець краси, добра, свободи».</i>	
<i>Методичні поради бібліотекареві</i>	<i>12</i>
<i>«Я вільно і чисто несую свою душу...».</i>	
<i>Сценарій літературного вечора-портрету</i>	<i>19</i>
<i>«Життя і творчість М. Коцюбинського».</i>	
<i>Бліц-вікторина</i>	<i>31</i>
<i>Список творів М.М.Коцюбинського</i>	<i>33</i>
<i>Бібліодайджест</i>	<i>34</i>
<i>Інформаційні джерела</i>	<i>37</i>
<i>Електронні ресурси</i>	<i>39</i>